

Vergaderjaar 2017–2018

30 806

Onbemande vliegtuigen (UAV)

Nr. 47

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 6 juni 2018

INLEIDING

Het project *Medium Altitude Long Endurance Unmanned Aerial Vehicle* (MALE UAV) betreft de verwerving en introductie van een MALE UAV-systeem, bestaande uit vier MALE UAV-toestellen met sensoren en grondstations van waaruit de toestellen worden bediend. In december 2011 (Kamerstuk 30 806, nr. 10) bent u geïnformeerd over de behoefte aan deze capaciteit (A-brief van het Defensie Materieel Proces (DMP)). In 2013 heb ik u over de resultaten van de marktverkenning in de voorstudiefase (B-fase) geïnformeerd (Kamerstuk 30 806, nr. 16). Sindsdien is het project in de verwervingsvoorbereidingsfase (D-fase). Als gevolg van herijking liep dit project in 2016 vertraging op (Kamerstuk 30 806, nr. 38) maar is vervolgens in 2017 met de nota van wijzigingen op de Defensie begroting (Kamerstuk 34 775 X, nr. 25) weer versneld. Met deze brief informeer ik u over de uitkomsten van de verwervingsvoorbereidingsfase.

BEHOEFTE

Kwalitatieve behoefte

De behoefte aan het MALE UAV-systeem is onverminderd groot en hangt samen met het grote belang van actuele, gedetailleerde en gevalideerde inlichtingen tijdens militaire operaties. In de voorstudiefase (B-fase), die in 2013 is afgerond, is de keuze voor de *MQ-9 Reaper* gemaakt. Uit de marktverkenning bleek dat er geen andere systemen op de markt beschikbaar zijn die aan de gestelde eisen voldoen. De verwachte levensduur van het systeem is twintig jaar, waarbij een tussentijdse update (Mid Life Update) planmatig is vastgelegd na tien jaar.

De aan te schaffen *MQ-9 Reaper* is onbewapend. Bewapening maakt geen deel uit van dit verwervingsproject. Indien in de toekomst de behoefte zou ontstaan om het systeem te bewapenen, dan is deze met een aanpassing

aan het systeem te realiseren. Dit vergt een nieuw behoeftestellings-traject, waarover de Kamer vooraf op de hoogte zal worden gesteld.

Kwantitatieve behoefte

De kwantitatieve behoefte betreft een MALE UAV-systeem, bestaande uit vier MALE UAV-toestellen voorzien van standaard sensoren, vier grondstations waarvan twee benodigd voor de vluchtuitvoeringen vanaf de thuisbasis en twee grondstations voor het opstijgen en landen vanaf de inzetlocatie. Om overal ter wereld contact te kunnen garanderen tussen de diverse elementen van het systeem is een satellietverbinding noodzakelijk. Met dit systeem is het mogelijk om gedurende langere tijd continu missies te ondersteunen.

Operationeel concept

De *MQ-9 Reaper* maakt het mogelijk om langdurig vanuit de lucht informatie te verzamelen die niet alleen relevant is voor de eenheden in een inzetgebied, maar ook voor andere belanghebbenden van grote waarde kan zijn.

Het systeem bestaat uit een lucht- en een grondcomponent. De luchtcomponent bestaat uit vier vliegtuigen, die elk voorzien zijn van een elektro-optische en infraroodsensor, een grond- en oppervlakteradar en een laser voor de aanwijzing van objecten. De standaard radar kan ook bewegende objecten waarnemen. De grondcomponent bevat functionaliteiten voor missieplanning, vluchtvoorbereiding, besturing van vliegtuig en sensoren, beeldinterpretatie, communicatie, onderhoud en simulatie. De *MQ-9 Reaper* kan 24 uur per dag, overal ter wereld – met uitzondering van de Noord- en Zuidpool, vanwege het gebrek aan satellietdekking – worden ingezet.

Het *MQ-9 Reaper* systeem maakt het mogelijk dat slechts een deel van het personeel in een inzetgebied aanwezig hoeft te zijn. De missie wordt geleid vanaf de thuisbasis in Leeuwarden. Personeel van een *launch and recovery* eenheid in (de buurt van) het inzetgebied verzorgt de start en landing van de vliegtuigen en voert tussentijds het noodzakelijke onderhoud uit. In de lucht vindt een overdracht van de bediening plaats aan personeel op de thuisbasis dat het toestel via een satellietverbinding kan aansturen. De data die de sensoren genereren worden via een satellietverbinding *near real time* ontvangen en verwerkt op de thuisbasis. Voor het vliegen in een inzetgebied geldt dat een aanzienlijke mate van luchtoverwicht noodzakelijk is, aangezien de *MQ-9 Reaper* niet beschikt over zelfbeschermingsmiddelen.

In beginsel is het systeem bedoeld voor inzet ter ondersteuning van internationale missies. Hiervoor wordt een organisatie ingericht die gedurende zeven dagen per week, achttien uur per dag met het systeem kan opereren. Als het systeem niet wordt ingezet voor missieondersteuning, kan het worden gebruikt in Nederland voor training of bijvoorbeeld voor steunverlening aan civiele autoriteiten. Voor gebruik in Nederland is dan één toestel beschikbaar dat gemiddeld vijf dagen per week vijf vliegers per dag kan maken.

VERWERVINGSSTRATEGIE

De *MQ-9 Reaper* is een Amerikaans systeem en de Amerikaanse overheid heeft bepaald dat de *MQ-9 Reaper* alleen via *Foreign Military Sales* (FMS) kan worden verworven. De verwervingsstrategie wordt dienovereenkomstig gevolgd.

FINANCIËN

In de financiering van de *MQ-9 Reaper* wordt onderscheid gemaakt tussen de investering, de exploitatie in vredesbedrijfsvoering en de exploitatie tijdens uitzending. De *MQ-9 Reaper* vergt een investering van € 179 miljoen (prijsspeil 2018). De exploitatiekosten gedurende de vredesbedrijfsvoering bedragen jaarlijks € 25 miljoen. De exploitatiekosten tijdens uitzending zijn afhankelijk van het aantal vliegreun. Daarnaast worden deze kosten beïnvloed door lokale operationele omstandigheden. De exploitatiekosten tijdens uitzending zullen ten laste worden gebracht van aan uitzending gerelateerde budgetten. De meerkosten voor exploitatie tijdens uitzending zijn afhankelijk van het gekozen inzetscenario en liggen tussen de € 20 en € 60 miljoen per jaar.

PLANNING

De nieuw opgerichte Nederlandse MALE UAV-eenheid (306 Squadron) zal vanaf de vliegbasis Leeuwarden gaan opereren. Na het tekenen van de *Letter of Offer and Acceptance* (LOA) duurt het ongeveer twee jaar voordat de *MQ-9 Reaper* kan worden ingevoerd. De Amerikaanse partners hebben vanaf het moment dat er extra geld (het «400 miljoenpakket», zie Kamerstuk 34 775 X, nr. 25) beschikbaar kwam hun uiterste best gedaan ons zo snel mogelijk te bedienen. De LOA kon echter niet eerder dan eind mei gereed komen. Als de LOA in de zomer van 2018 wordt getekend, kan de *MQ-9 Reaper* in beginsel in de zomer van zomer 2020 worden ingevoerd. Deze periode van twee jaar is minimaal nodig om het systeem te kunnen leveren en personeel op te leiden. Om geen tijd te verliezen met het ondertekenen van de LOA en daarmee de invoering van het systeem verzoek ik uw Kamer deze brief zo spoedig mogelijk te behandelen.

PROJECTRISICO'S

De introductie van een nieuw systeem gaat gepaard met risico's. De voornaamste risico's voor het project MALE UAV worden in de volgende alinea's beschreven.

Certificering en luchtruimintegratie

Om met een MALE UAV te kunnen opereren is het volgens de Nederlandse wetgeving noodzakelijk om de luchtwaardigheid van het systeem te certificeren. In de voorstudie- en in de verwervingsvoorbereidingsfase kon onvoldoende informatie worden verkregen om te kunnen vaststellen of de *MQ-9 Reaper* voldoet aan alle in Nederland geldende luchtwaardigheidseisen. Na het tekenen van de LOA komt meer informatie beschikbaar en kan het certificeringsproces verder worden uitgevoerd; hiervoor is budget gereserveerd in het projectbudget. De verwachting is dat de *MQ-9 Reaper* met in achtname van enkele specifieke voorwaarden in het Nederlandse luchtruim kan vliegen. Daarnaast is inzet van UAV's binnen Nederland vooralsnog slechts mogelijk in daarvoor gereserveerd (gesegregeerd) luchtruim. Het is wenselijk om ook buiten dit gesegregeerde luchtruim te kunnen vliegen; regelgeving daarvoor is binnen Europa in de maak. Defensie is nauw betrokken bij de ontwikkelingen omtrent luchtvaartintegratie.

ARBO en milieu

De *MQ-9 Reaper* is in de Verenigde Staten ontworpen en gebouwd volgens de daar geldende milieuwet en overige regelgeving. Er worden in grote delen van het systeem geen gevaarlijke stoffen meer gebruikt (conform Europese en Nederlandse regelgeving). In sommige onderdelen

komen momenteel nog wel gevaarlijke stoffen voor. Deze onderdelen zullen volgens het principe «repair and return» naar de *Original Equipment Manufacturer* (OEM) worden gestuurd, zodat Nederlandse (defensie)medewerkers niet in aanraking komen met deze stoffen. In het geval dat er een incident optreedt zou Nederlands (defensie) personeel mogelijk in contact kunnen komen met deze gevaarlijk stoffen. Hiervoor zullen passende maatregelen worden genomen, die worden vastgelegd in voorschriften en procedures.

OVERIGE ASPECTEN

Internationale samenwerking

In de B-fase is duidelijk geworden dat de *MQ-9 Reaper* alleen via het FMS traject kan worden verworven. FMS-trajecten met de Verenigde Staten zijn altijd op bilaterale basis. Internationale samenwerking met andere landen bij de verwerving van het systeem is derhalve niet mogelijk. Er zijn Europese landen – waaronder Italië, Spanje, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk – die al (varianten van) dit systeem in gebruik hebben. Meerdere andere Europese landen hebben eveneens interesse getoond. Samenwerking met andere landen is echter pas mogelijk na verwerving, als de LOA voor de aanschaf van het systeem is getekend. Deze samenwerking vindt dan plaats binnen de *MQ-9 User Group*.

Instandhouding

In de opstartfase van het 306 Squadron (Sqn) zal ondersteuning door de leverancier noodzakelijk zijn om het systeem te leren bedienen. Ook zal het personeel moeten worden opgeleid. Deze specifieke *MQ-9 Reaper* opleidingen zullen in de Verenigde Staten bij de Amerikaanse luchtmacht plaatsvinden. Omwille van operationele veiligheid is het uitbesteden van de besturing van de vliegtuigen tijdens een missie en bij de analyse van beeldmateriaal niet voorzien. Wel kunnen bepaalde taken in het inzetgebied, met name waar het om het onderhoud van de vliegtuigen gaat, worden uitbested. Het uitbesteden van dergelijke werkzaamheden vindt plaats vanuit doelmatigheid en zal de uitzenddruk op het 306 Sqn aanzienlijk beperken.

Personeel en organisatie

In de D-fase van het DMP is onder leiding van het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR) een Manpowerstudie uitgevoerd. Uit deze studie is gebleken dat in het licht van het beoogde gebruikersprofiel en met inachtneming van de Werk- en Rusttijden wet meer mensen nodig zijn dan eerder was voorzien (in totaal 110 functies). Er worden momenteel 130 functies voorzien bij CLSK en 21 functies bij ondersteunende organisaties (in totaal 151 nieuwe functies). Daarnaast zal een deel van de werkzaamheden bij uitzending naar een missiegebied vanuit het oogpunt van doelmatigheid worden uitbested.

Inschakeling Nederlandse industrie

Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is met de leverancier (General Atomics) in gesprek over Nederlandse industriële participatie. Momenteel doet General Atomics al zaken met Fokker Landing Gear en Fokker Elmo.

TEN SLOTTE

Met de aanschaf van de *MQ-9 Reaper* beschikt Nederland straks over een nieuwe veelzijdige capaciteit. Hiermee kan een waardevolle bijdrage worden geleverd bij militaire operaties, maar ook humanitaire operaties of operaties in het kader van steunverlening aan civiele autoriteiten.

De Staatssecretaris van Defensie,
B. Visser